

Succesvol samenwerken



FOTO: TON VAN DEN BORN

◀ Vincent (r) neemt het voortouw bij de verdediging van de plannen voor een islamitisch park

Ook al kiest een leerling met volle overtuiging voor werken met planten of met dieren, dan nog blijft het ook werken met mensen. Het gaat altijd beter als je 'sociaal vaardig' bent; dat inzicht is langzamerhand wel doorgedrongen. In groepsgewijze onderwijsvormen kan worden geoefend.



▲ De plannen worden kritisch bestudeerd

Sociale vaardigheden heb je niet nodig als je in je eentje op een onbewoond eiland zit. Maar dan heb je het ongeveer gehad. Overal ontmoet je mensen. Thuis, op school, in een winkel, op straat.

Op het mbo gaat het om specifieke sociale vaardigheden. Omgaan met andere mensen in werksituaties. Bijvoorbeeld vergaderen, communiceren, presenteren en onderhandelen. “Je moet ook met klanten leren omgaan”, vertellen Jeroen Appel en Loes Kolk, beiden 17 en eerstejaars op het mbo in Zwolle.

Op alle niveaus wordt overlegd. Zelfs al zit je het grootste gedeelte van de dag verborgen achter een beeldscherm, loop je buiten achter de koeien of zet je ergens wat struiken neer. Wie communicatief steeds misleunt of niet kan samenwerken in een team, staat nu en straks onverbidde-lijk aan de kant.

“Veel oefenen”, zegt Loes. Dat werkt voor haar het beste. “Als je veel communiceert en veel samenwerkt, dan merk je dat het steeds gemakkelijker wordt.”

Zodra de leerling centraler komt te staan in het onderwijs, is er haast vanzelf meer aandacht voor sociale vaardigheden. In projectonderwijs moet je samenwerken, omgaan met conflicten, met mensen die je soms kunnen irriteren en met emoties. In reflectie op ontwikkellijnen kijk je naar vooruitgang. Heb je goed samengewerkt deze weken, heb je initiatief genomen,

heb je doorzettingsvermogen getoond en inzet?

Kopieerchinesees

Op De Groene Welle in Zwolle zijn groepsprojecten normaal geworden. In de bol-4-opleiding van de Unit Groen bijvoorbeeld. Menno van der Kuur, unitmanager, vertelt dat ze in het eerste jaar proberen om vier verschillende mensen bij elkaar te zetten: een doener, een denker, een dromer en een beslisser. “Het is mooi als ze elkaar complementeren en zo van elkaar kunnen leren.”

Het begint dan met kleine projectjes. Telkens ongeveer een dagtaak. Na afloop ervan wordt steeds gekeken waar het goed of minder goed is gegaan. Het eerste jaar in Zwolle doen ze dat een keer of vijftien. Reflectie is er dan vooral op de samenwerking en niet de inhoud van het project. “Daar weten ze nog te weinig van.”

Dan volgt er een project waar ze ruim een maand lang twee dagen per week aan werken, twaalf dagen in totaal. Het gaat om een woonwijk waar een stadspark ingericht moet worden. De groepjes maken plannen waarbij ze in opdracht van docenten, die daarbij de rol van gemeenteambtenaar op zich nemen, een bepaalde invulling moeten geven.

Dat project wordt vandaag afgesloten. Vincent Bouma, Stefan Jonas, Florus de Heer en Johan van der Meij hebben drie kwartier om hun plan te verdedi-

gen. Op tafel ligt een ontwerp voor een plan waarin ze een stadspark hebben gemaakt, speciaal geschikt voor de islamitische cultuur. Strakke paden, rozenstruiken, symmetrie en veel picknickmogelijkheden.

Ze krijgen vragen over grondsoort en watertrappen. Waarom hebben ze gekozen voor asfalt en waarom zijn de afmetingen zo gekozen? De jongens zitten er aanvankelijk relaxed bij. Ze hebben zich net in het zweet gewerkt om een tuin aan te leggen en nemen dit niet al te zwaar. In de hoek staan kopjes en een pot. “Krijgen we koffie?” Vincent neemt het voortouw bij de beantwoording van de vragen, maar ze krijgen allemaal een beurt. “We hebben eerst de zaak bestudeerd en moesten even bij de kopieerchinesees langs”, vertellen ze. “Hoe noem je die meneer?”

Als ze merken dat ze stevig doorgezaagd worden, verscherpt hun aandacht. “Jullie hebben het plan gemaakt”, zegt docent Henri Wesselink. “Jullie gaan het misschien aanleggen, maar wij beheren het budget. Vertel maar: waarom kies je hier voor asfalt?”

Probleemhoek

Dit project is nog intern gebleven, maar voor het volgende – het laatste project in het eerste jaar – is de opdrachtgever iemand buiten school. Ze hebben bovendien nu zelf de groepssamenstelling in de hand. “Dat →

is best confronterend”, zegt Van der Kuur. “Ze moeten zelf naar een plaatsje solliciteren. Ze moeten bijvoorbeeld aangeven waarom ze iemand niet meer in de groep willen.” “Bedoeling is ook dat mensen die in de probleemhoek zitten extra gestimuleerd worden om daar oplossingen voor te bedenken.” Want een plekje veroveren, lukt niet als je je onverschillig terugtrekt. De gedachte is dat je dan wel gemotiveerd wordt iets aan je sociale vaardigheid te doen. Het komende project is inhoudelijker en ook meer gedifferentieerd naar de verschillende uitstroomvarianten van groene ruimte (hoveniers, groenvoorziening, bos & natuur of land, water en milieu). Rapportage kan met film, een maquette of foto's, maar moet altijd met een gezamenlijk rapport. En een presentatie houden ze voor de grote zaal met klasgenoten, docenten, ouders en opdrachtgevers. Ter afsluiting is er ook een cgi (een criteriumgericht interview met een gestandaardiseerde vragenlijst). Geen proeve van bekwaamheid, zegt Van der Kuur, “want dan kun je niet interfereren. We denken dat we dat het eerste jaar nog niet moeten doen.” Er wordt dan met leerlingen apart nog nagepraat over de samenhang in het project, het overleg in de groep, de benadering van de klant en de positie in de groep. Een deel van de vragen kan de leerling zelf kiezen: ‘daar wil ik over praten’.

Miskleunen

Leren werken met elkaar is heel belangrijk, verzekert Van der Kuur. Omgangsvormen met de klant, mensen buiten de school. Dat leer je door te doen. Door deel te nemen in projecten waarvoor ze naar buiten moeten, buiten de veilige omgeving van de school. Ze leren door zelfvertrouwen op te bouwen. “Ik heb zo gezien dat iemand die enorm verlegen binnenkam, niks zei en zijn ogen steeds naar beneden gericht had, later het hoogste woord voerde.” De bol-4-opleiding werkt nu voor het tweede jaar op deze manier. “Je ziet een gigantisch verschil in zelfstandigheid met de traditionele groep, zelfs de huidige 1e- en 2e-klassers in vergelijking met de 3e- en 4e-jaars. We zijn vanzelfsprekend heel tevreden over deze aanpak. Het sluit bovendien

Sociale vaardigheden

Het gaat bij sociale vaardigheden om gedrag dat nodig is om op een succesvolle manier om te gaan met anderen; thuis, op school, in de maatschappij. Communiceren is een belangrijk element daarvan; contact, ook oogcontact maken, luisteren en een gesprek voeren. Een boodschap overbrengen zoals je die zou willen overbrengen. Lichaamshouding speelt een rol omdat je daarmee ook een boodschap geeft. Het draait vooral om zelfvertrouwen, maar niet alleen. Je kunt immers ook het volste vertrouwen hebben dat je goed communiceert, terwijl andere mensen je nauwelijks begrijpen. Maar belangrijk is in elk geval het vertrouwen dat je kunt laten zien wat je voelt, complimenten kunt geven en ontvangen en ook kritiek kunt geven en ontvangen. Goede sociale vaardigheden betekent verder dat je goed kunt omgaan met emoties, met boosheid bijvoorbeeld, en dat je je grenzen kunt aangeven. Andersom zijn onhandige sociale vaardigheden te herkennen. Signaal is bijvoorbeeld dat je je niet op je gemak voelt bij anderen, dat je het moeilijk vindt vriendschappen te sluiten, dat je regelmatig het mikpunt bent van plagerijen of pesterijen of dat je het moeilijk vindt om voor jezelf op te komen en om ‘nee’ te zeggen.

naadloos aan bij de competentiegericht kwalificatiestructuur waar immers sociale vaardigheden en burgerschapscompetenties een veel groter aandeel hebben gekregen.” Volgend jaar gaan de 3e- en 4e-klassers met een eigen stichting beginnen en zelf opdrachten werven. Docenten zijn dan coach en zitten in het bestuur van de stichting. Niet uniek, erkent Van der Kuur, want andere scholen kennen al mini-ondernemingen. Maar uitermate leerzaam en geschikt om sociale vaardigheden te oefenen en zelfvertrouwen op te bouwen. Functies (directie, financiën, p&o, kwaliteitszorg) worden verdeeld. “Bedoeling is de echte situatie na te bootsen, waarbij ik hoop dat ze af en toe botsen of miskleunen.” Nu kan dat immers nog.

Leiding

Je kunt veel oefenen, maar bepaalde rollen met bijbehorende sociale vaardigheden, trekken soms wat minder. Loes is liever geen voorzitter. Ze stort

zich bij voorkeur op de notulen. “Maar ik wil het wel ontwikkelen, meer leiding geven en meer durven zeggen. Dat gaat niet vanzelf.” Het heeft inderdaad met zelfvertrouwen te maken, bevestigt ze. “Het is ook wel gemakkelijker om nu je mensen wat beter leert kennen, elkaar opdrachten te geven.” Jeroen is eerder geneigd de leiding te nemen. Hij geeft ook les in kickboksen aan leerlingen die ouder zijn dan hijzelf. “Daar leer je veel van.”

Ton van den Born